

Az áramvonalas testű balin a küszök réme

A BALIN

ÍRTA ÉS FÉNYKÉPEZTE | DR. JUHÁSZ LAJOS PhD, tanszékvezető egyetemi docens, a Magyar Haltani Társaság alelnöke

A Magyar Haltani Társaság immár kilencedik alkalommal meghirdetett internetes szavazásának részvevői újra a szakmai grémium által megnevezett három faj közül választottak. A beérkezett csaknem hatezer szavazat 38 százalékát a *balin* kapta, így – szoros versenyben – ez a faj lett az Év hala 2018-ban. A *domolykó* a voksok 33 százalékával lett a második, míg a természetvédelmi oltalomban részesülő *kövicsík* 29 százalékos eredményével a harmadik helyre szorult.

A balin név eredetét az ómagyarban kereshetjük. *Vásárhelyi István*, a Bükk kutatója, az elismert halas szakember a faj huszonhét népies nevét említi a *Magyarország halai írásban és képeiben* című kötetében (bálint, balling, nagy szélhal, őnhal, ragadozó őn, őn, ragadozóküsz, vadászkeszeg). A bálint,

bálint a *Bálint* névvel cseng össze. Az őn név az őnszínű testre utal. Európában a nemzetség egyetlen faja él. Elterjedése széles, hiszen Nyugat-Európa néhány országát kivéve kontinensünkön általánosan előfordul, de őshonos Oroszország ázsiai területének hideg vizű folyóiban és tavaiban is. Magyarország szinte valamennyi nagyobb

A domolykó az áramló vizekben otthonos

A kövicsík a tiszta hegyi patakok jelzőfaja

természetes vízében jelen van, ám a vízszennyezésre érzékeny. A vízi ökoszisztémában betöltött szerepére utal, hogy az Európai Unió közösségi jelentőségi hala, a Natura 2000-es területek jelzőfaja. Jellegzetes, nyílt vízi hal, amely legszívesebben a felszín közelében tartózkodik, mélyebbre csak a víz tartós lehülése esetén húzódik. Ragadozó halaink közül talán ennek a jelenléte követhető legjobban nyomon, mert táplálékszerzése során sorozatos fröccsenős rablásai azonnal árulkodnak a tartózkodási helyéről. Mindig követi kedvenc tápláléka, a küsz rajainak mozgását, a nagyobb példányok magányosan, míg a kisebbek csapatosan tizedelik őket. Szívesen tartózkodik a harántgátak (ruganyok) végén és a zátonyok mellett, nagyobb tavakon a kikötők, a mólók és a kövezések által körbezárt öblökben, ahová tömegesen húzódnak be a küszök. Mivel a kis halak erősen vonzódnak a folyók duzzasztóinak, erőműveinek oxigénben dús, örvénylő, kavargó alvizéhez, a nyomukban járó balinok is társulnak hozzájuk.

Az Év halának testfelépítése a ragadozó életmódra, a gyors, robbanásszerű kirohanásokra alkalmas. Kifejlett példányai 50-70 centiméteresek, 2-5 kilogramm tömegűek. Az 5 kilogramm feletti „kapitális” egyedek már ritkábbak; a magyarországi horgászrekord 10,54 kilogramm (1991). Teste nyúlánk, kevésbé lapított, tipikusan torpedó alakú, áramvonalas. Feje nagy, szájnílása mélyen bevágott, szeglete a szem alá ér. Mint pontyfélének – a ragadozó életmód ellenére

szinte forr a víz – a horgászok ebből tudják: rabol a balin!

– állkapcsában nincsenek fogak, de a menekülő zsákmányt megfogadását segíti az elől kissé felfelé hajló alsó állkapcsa. Rablásai még így is kevésbé hatékonyak, a megfigyelések szerint csak minden tizedik próbálkozása jár sikerrel, a küszök nagy öröme. Szemei, pikkelyei aránylag kicsik. Háta grafitzürke, oldala ezüstösen csillogó, hasa fehér. Úszói nagyok, amelyek elősegítik a gyors haladást a vízben. A hát- és a farokúszója sötétszürke, a többi barnás. Hátúszójának nagy, első sugara kemény, ha a felszín közelében portyázik, gyakran „V” alakú barázdát húz vele a felszínen, emiatt

A balin fontos élőhelye a Balaton

a kevésbé hozzáértők már cápát kiáltanak. Érzékszervei – ragadozó halhoz illően – fejlettek, látása igen jó, oldalvonalával kitűnően érzékeli a vízben keltegetett rezgéseket. A felszín közelében portyázó balin a vízbe hulló nagyobb rovarokra és a vízben úszó békákra is ráront, legfőbb tápláléka mégis a küsz. A nádas szélén ülő horgászok ebből annyit érzékelnek, hogy hirtelen fröcskölés támad, és a küszsereg szétszpriccel a szélrózsa minden irányába, majd kis idő múlva megint szinte forr a víz. Ebből tudják: rabol a balin! Ki gondolná, hogy ez a vehemens ragadozó az egyébként „békés halaknak” számító pontyfélék családjának a tagja? „A ragadozó ön teljesen megérdemli nevét, mert különösen a küszhalaknak valóságos veszedelmők; roppant sebes, ügyes úszó, mely villámgyorsasággal veti magát prédájára. Rendesen a víz színéhez közel úszik, úgy hogy rohanáskor barázdát von a vizen. Ezekért a tulajdonságokért ő a magyar halászság „vezérhala, nyíl- és fenekeszege.” (Herman Ottó: *Magyar halászat könyve*.) A megragadott zsákmányt egy nagy hörpöléssel nyeli el, mivel fogatlan állkapcsai közül könnyen kimenekülne a kis hal. A beszipantott táplálék közvetlenül a garatfogak közé kerül, ahonnan már nincs menekvés, és a kis hal már „megpuhítva” kerül a gyomorba. A kisebb, fiatalabb példányok „rendesen keszeg-táplálékon élnek” (Vásárhelyi István), a korosabbak (legalább kétnyaras korban) váltanak ragadozó életmódra. A balin hosszú életkorú gerinces, akár tízéves példányok is akadnak állományában. Három-négy nyaras korban válik ivaréretté,

Szinte forr a tó vize a küszöktől

ívása márciustól májusig tart, az életterének számító nagyobb vizekben kisebb ivási vándorlásai is lehetnek. A sok tízezer apró, ragadó ikrát kavicsos, sóderes vagy durva homokos aljzatra rakja. Magyarországi állományai stabilak, ezért horgászata a szabályok betartása mellett engedélyezett. Gazdaságilag hasznosított fajként azonban március 1-je és április 30-a között fajlagos tilalom, valamint mérettilalom is védi. Az ebben az időszakban kifogott, vagy az orrcsúcstól a farokúszó tövéig mért 40 centimétert el nem érő egyed megtartása tilos. A nagy balinállományok otthont adó Balatonon pedig azt írja elő a módosított horgászrend, hogy 2018-tól csak egyetlen egyed tartható meg és vihető el a kifogott példányokból. A balinhorgászok így a legtöbbször a sport-szerű „fogd meg és engedd el” módszerrel részesedhetnek a zsákmányszerzés örömeiből, míg a kifogott hal visszaengedése a faj állományának megőrzését is segíti.